

אחרי מות קדושים תשפ"ה

תהלתו בקהל הסידרים

דברי תורה סיפורים ומשל

מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תק"ע

בקרבכם לפני ה'

איתא במדרש, שבני אהרן מתו מפני ששימשו במקדש בלי מעיל, ומחוסר בגדים חייב מיתה. והקשה הרא"ש, הלא מעיל הוא בגד כהן גדול והם היו כהנים הדיוטות ואין צריכים מעיל. ותיירץ דהואיל ונכנסו לפני ולפנים ודנו בעצמם שהם כהנים גדולים שהרי כהן הדיוט אסור ליכנס לפני ולפנים, ע"כ לפי שיטתם נעשו מפני שהם חסרו מעיל בעבודתם. וזה מרומז בפסוק, 'אחרי מות שני בני אהרן, והטעם, כי לא היה להם מעיל, ואם תאמר שהם כהנים הדיוטות, אבל כיון שיקרבו לפני ה' בקדשי קדשים דסברו שהם כהנים גדולים ע"כ יזמיתו יען היו חסרי בגדים.

(יריעות שלמה)

ואל יבא בכל עת אל הקודש

איתא בשם המגיד מולאטשוב ז"ע עפ"י משי"כ בכתובות דף נ. עושה צדקה בכל עת, וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת, דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר זה הון בניו ובנותיו כשהן קטנים. וע"ז אמרה תורה ואל יבא בכל עת אל הקודש, דהיינו שבמציאות צדקה אל יסתפק האדם כמה שון בניו ובנותיו, והטעם כי ה' נתן לנו המצוות לזכר אותנו ולשבר את הטבעיות ואת תאוות לבנו לעבודתו יתב"ש, ואם הוא מפרנס בניו ובנותיו אין הוא משבר את הטבע כי כל אדם יש לו הרגשה לבני ביתו וחפץ לתת להם ממונו וכן אינו מקיים בזה עיקר המצוה, רק כאשר יתן לאחרים בזה הוא עושה היפך הטבע

ואז יזכה שיוכל לזון בהרחבה גדולה, וזה עושה צדקה אמיתית בכל עת לאחרים יזכה שיוון בניו ובנותיו.

(אמרות טהורות)

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו.

סמך שמירת שבת למורא אב לומר לך אע"פ שהזהרתך על מורא אב אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו וכן בשאר כל המצוות (רש"י) הנה הטור (יו"ד ר"מ) סבר שאב רשע הן פטור מכבוד, לפי זה אם אומר לו האב לחלל שבת א"כ פטור ממצוות כבוד ולמה לי הסמיכות?

יש לומר יש מצב שהאב אומר לבנו לחלל שבת והאב אינו רשע כגון אם הן כבר קיבל על עצמו את השבת והאב עדיין לא קיבל ואמר האב לבנו לעשות מלאכה במצב זה אצל הן זה יהיה חילול שבת אבל אצל האב המלאכה עדיין מותרת, לכן נסמך שמירת שבת לכיבוד אב ואם שגם במצב זה שלל הדעות חלה עליו מצוות כיבוד אב ואם בכל זאת לא ישמע לו ולא יחלל שבת.

(חיד"א)

והבהנים והעם העומדים בעוזה וכו'

ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יש להבין, מה הלשון כשהיו שומעים את ה' הנכבד

והנרא מפורש יוצא מפי כהן גדול, מה הלשון 'יוצא', ולמה לא אמר כשהכהן הגדול אומר את ה'. לכן פירשו בספד"ק שהכהן גדול עושה כ"כ הרבה הכנות וכונות כשרצה לומר ה' עד שמרוב התאמצות בכונות היה השם יוצא מפיו, וכשראו השומעים איזה הכנות גדולות עשה לפני אמירת השם, עשו חושבים איך נראה אצלם כשרוצים לומר את השם הקדוש והרגישו שכאילו אומרים בעצמם ללא שום הכנה וח"ו אולי נחשב הברכה לבטלה לכן אמרו מיד 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמו שאומרים אחר ברכה לבטלה.

(שמעתיו)

מושל ומשל

אזי סימן וראיה שהצדק עמדי ואקח אותה מן הדין.

בלית בריה הסכים השכן להצעה, ואמנם עד מהרה הוברר שמקומו של הבהמה היה בחצר הקודמת והיא מיהרה אל מקומה הראשון שאליו היתה רגילה מימי קדם.

והנמשל מובן, ישראל עם קדושים אוהבים את התורה ומצוותיה, אלא שהם דחופים וסחופים מעמל הפרנסה הרובצת עליהם בכל ימות השבוע, לכן במשך ימות השבוע כמעט ואין זמנם בידם לעסוק בלימוד התורה הקדושה, אולם מקומם האמיתי אינו בתוככי החומריות, נפשם עורגת ומבקשת להגיע אל ה' ולטעום מתענוג הרוחני של התורה"ק.

כאשר בא שבת בא מנוחה נפתחה הדלת בפניהם וישראל עם קדושים ממהרים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות כדי ללמוד תורה ולמלא את נפשם השוקקה בתורת ה', אזי הוברר הדבר למפרע שהם אינם שייכים לעולם התהוה של החומריות.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקים" והנכם חלק אלוקי ממעל, והראיה הוא "את שבתותי תשמורו" שאע"פ שבימות החול לא ניכר עליכם הקדושה, מ"מ בשבת קודש כשאין דאגת הפרנסה מכרסמת בליבו יוכל כל אחד להיטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה.

שני בני אהרן

סי'ת י"ן לרמו שתויי יין נכנסו.

כי ביום הזה יכפר

ר"ת בכיה, לרמו שהבכיה מועילה להעלאת התפילה, שכן אמרו חז"ל שערי דמעות לא נעלו, שהרי אף שהדלת או השער סגור וא"א להכנס, אבל יש תמיד רווח בין הדלת לרצפה שאפשר לשפוך שם מים והמים יצליחו לחדור ולהכנס ברווח לתוך המקום הסגור, והדמעות הם כמים המגיעים לכל המקומות.

קדושים תהיו איש אמו ואביו תיראו

יש לעיין, מה ענין סמיכות 'מורא אב' למצוות 'קדושים תהיו'. ואפשר לומר בדרך מליצה, כי ישנה מציאות המצויה אצל בני הנעורים שהם מתלהב בלהט נעורים לנהוג בכל מיני גינונים של התקדשות והשתוקקות להתעלות במעלות התורה והיראה, וכאשר האב מנסה להניע את בנו ממנהגיו כי יודע שבנו עדיין לא הגיע לרמה גבוהה כזאת חושב הן בלבו שאביו אינו מבין לרוחו ושאיתו ומחמת כן נוטה לזלזל בדברי אביו. לכן באה התורה הקדושה להזהיר 'קדושים תהיו', הנכם מצויים להיות קדושים ולפרוש מעבירה, אבל גם אז כשאתם עוסקים בהתקדשות ובהתעלות אמו ואביו תיראו, הוי וזהיר לירא מאביכם ואמכם

ולכבדם ולא לזלזל ח"ו בציווים מפני רצונכם להתקדש, ודעו נא נערי חמד מבקשי ה', שירא שמים יוצא ידי שניהם תמיד גם מתעלה במעלות ההתקדשות וגם מכבד וירא את אביו ואמו כדת של תורה

(מחשבת הלוי זצ"ל) עו"ל בדרך מליצה שהפסוק מבטיח כאן לאיש ישראל הבטחה ועצה טובה איך להצליח בחינוך ילדיו על ברכי התורה והקדושה, קדושים תהיו, כאשר אתם תהיו קדושים וכל מעשיכם יהיו בהתקדשות והתעלות כראוי למי שעוסק בתורה ועבודת ה', אז תזכו שאיש אמו ואביו 'תיראו' - מלשון ראייה, שהבנים יביטו אחריכם בכבוד ובמורא וישתוקקו להיות כמותכם קרובים אל ה' ולעבודתו. (שם)

קטורת סמים

מימרא דר' נתן בפיתום הקטורת: 'כשהוא שוחק אומר הדק היטב היטב הדק מפני שהקול יפה לבשמים'. דכשהקב"ה מייסר את האדם הוא לטובתו כדי שייטיב לבניו, ולפעמים מפני שמתאוה לתפילתם של צדיקים, והצדיקים נקראים 'בשמים' כמ"ש חז"ל: 'מרדכי מן התורה מנין שנאמר מר דרור'. וזה הרמז כאן, כשהוא 'שוחק' כשהקב"ה מייסר האדם - אומר הדק היטב, תכלית הייסורים כדי שייטיב לבניו, אבל הייטיב, אם כבר היטיב מעשיו מדוע עוד הפעם הדק, מפני שהקול יפה לבשמים' - לצדיקים שנקראים בשמים, שוקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. או אפשר לקרוא לבשמים שמתאווים בשמים לתפילתן.

(מהר"ם אש זצ"ל)

קדושים תהיו - איש אמו ואביו תיראו

יש ליתן טעם סמיכות מצוות 'קדושים תהיו' למורא אב ואם. כי ירמוז בזה גדר לעריות כמ"ש ביוסף שתוקפו יצרו וראה דמות אביו בחלון ופרש מעבירה כי דיוקן של אביו שנראה לו בחלון הגביר בו כח הקדושה ומונע אותו מבוא אל התינוב וזה נרמז כאן איש אמו ואביו תיראו מלשון ראייה ובכך תזכיר להיות קדושים.

(אורה"ח הק')

לא תלין פעולת שכיר

איתא במדרש כל מה שישיראל אוכלים בעוה"ז הוא מכח האמונה. והנה בקדושתו לט איתא, 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא'. והקשו, הרי ח"ו עובר על לא תלין. אלא דאיתא שאם שוכר פועלים ע"י שליח אין איסור לא תלין, והמצוות נתנו ע"י משה רבינו השליח. אבל 'אנכי ולא יהי לך' שמענו מפי הגבורה עצמו וע"כ זה מוכרח לשלם בעוה"ז כדי לא לעבור על לא תלין. ובה נתפרש יפה המדרש, כל מה שישיראל אוכלים בעוה"ז הוא מכח האמונה מה ששמענו מפי ה' אנכי ולא יהי לך.

(מדרש יהונתן)

ויש להוסיף רמז על הפסוק 'טובים השניים מן האחד', דהיינו 'אנכי' ולא 'הי' לך' שזה ניתן מן האחד יחיד ומיוחד, וע"ז מקבלים שכר בעוה"ז.

(הגיון ליבי)

אחרי מות שני בני אהרן וימותו

לכאורה יש כאן כפל לשון מות וימותו. וי"ל שכתב רש"י ר"פ משפטים עה"פ 'ויחזו את א' ואכלו וישתו', שאז כבר נגזרה גזירה מיתת על שני בני אהרן רק הקב"ה לא רצה לערבב השמחה של מתן תורה ולכן נדחה מיתתם עד א' בניסן. וא"כ אחרי מות - אחרי שנגזר עליהם מות במתן תורה - וימותו עכשיו בפועל. (אמרי שפר)

יכפר עליכם לטהר אתכם

לכאורה זה כפל לשון כי אם יש להם כפרה אזי יש להם טהרה, ונראה דיוה"כ מכפר רק על עבירות שבין אדם למקום אבל על עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו, ואם לא רוצה לפייס את חבירו אז גם לא נמחל לו על עבירות שבין אדם למקום. וזהו שאמר הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם אבל יש תנאי שתטהרו את עצמכם מכל הטמאותים בין אדם לחבירו ואז לפני ה' תטהרו ואז יכפר עליכם גם בין אדם למקום.

(פרי חדש)

כי ביום הזה יכפר עליכם

יש להבין ממה נפשך, אם עושה תשובה אז כל השנה יכופר לו, ואם לא עשה תשובה אז גם יו"כ אינו מכפר. וי"ל שיש עונות שאין ידועים לאדם וכמו"ש על חטא ש"ל בידועים ובלא ידועים, וזה רק יכופר ביו"כ ולא כל השנה, כי אם לא יודע על עבירה שעשה אז אינו מתודה ואינו מבקש כפרה, כמו"ש את הגלויים לנו ואת שאינו גלויים לנו על הכל יו"כ מכפר משא"כ כל השנה.

(ורע קודש)

למען יביאו בני את זבחייהם אשר הם זובחים על פני השדה והביאום לה' פתח אהל מועד.

ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים וכו'.

ואליהם תאמר איש איש אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד לא יביאנו ונכרת האיש ההוא מעמיו.

יש לדייק, מה הלשון 'ואליהם תאמר', ולא אמר 'דבר אל בני ישראל' כדרכו בכל התורה. וגם נראה כפל הלשון, הנה התורה לא גילתה טעמי המצוות כי בשני מקומות גילתה התורה הטעם ונכשלו בו גדולי הדור, ואילו היו אומרים לכל בני"ה הטעם של מצוה זו שלא יזבחו לשעירים שעל פני השדה היו כאלה שאומרים אנו נזבח על פני השדה ולא נכוון אל השעירים אלא לה' ולכן להם אל תאמר הטעם אלא בקיצור שמי ששוחרט בחוץ חייב כרת.

(דברי שאול)

קדושים תהיו

הובא ברש"י הק', 'פרשה זו בהקהל נאמר'. הרמב"ן פירש קדש עצמך כמותר לך להתרחק מעוה"ז אך צריך לדעת שגם בקצה השני לא טוב וכתב בספר יוסיון, שהיו בבית שני - אנשים שהיו שוכנים ביערים בהתבודדות ואכלו מאשר על פני השדה, והיו נזירים מכל עניני העולם, אבל חכמי ישראל לא נחה דעתם בהם כלל כי העובד ה' צריך שיהיו עסקיו נוח לשמים ולבריות מבלי שפירע דרכי ישוב העולם לכן צריך להתנהג באופן שיהיה תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם ולכן כתב רש"י 'פרשה זו בהקהל נאמר', באופן שיהי כך ששיך לכל הקהל אבל אם יבחרו לו דרך שאינו מתאים לכל אחד אין דרך חכמים נוחה מזה.

(תפארת יונתן)

ובקצרכם וכו' לא תכלה פאת שדך

קשה, שהתחיל לשון רבים ועבר ללשון יחיד. ונראה, דהנה חלקו של העני נמצא אצל העשיר והרי הוא שותף עמו בשדה ואם אין לבבו שלם לתת לעני כי חושב שהוא עמל בו לכדו ולמה יתן לעני, כתבה התורה לא תכלה פאת 'שדך', שלא תחשוב שזה 'שדך' לבד, אלא דע שהוא שותף עמך וחלקו נמצא אצלך.

(שם)

לא תקום ולא תטור וכו' ואהבת לרעך כמוך

הקשר בין שני דברים אלו. דאמרו חז"ל ביומא כב: 'תלמיד חכם צריך להיות נוקם ונוטר כנחש'. ולמה דימו לנחש, כי כמו הנחש שהוא נושך אין לו שום הנאה בזה כי הכל בפיו כעפר, כן תה"ח צריך לבדוק עצמו אם כשהוא נוקם ונוטר באיש שביזה אותו - אם

אין לו שום הנאה צדדית בעקיפין מזה שנוקם בחבירו, אבל בשביל חבירו אתה יכול לנקום בשבילו ולתבוע עלבונו, וזה ההמשך 'ואהבת לרעך כמוך'.

(שם)

הוכח תוכיח וכו' ולא תשא עליו חטא

להבין הקשר בין ב' הדברים. יש לומר, דהנה ידוע כי כתבו הספה"ק כי אם אחד רואה בחבירו דבר עבירה, זה סימן לו שמרמזים לו מן השמים שגם הוא לקוי באותו חטא. ואמרו, שאחד מתלמידי הבעש"ט ראה פעם חילול שבת וידע בעצמו שאין בו מעבירה זו ולמה הראו לו מעשה זה, ופשפש בקרבו והגיע למסקנה ששמע פעם בזילותא של ת"ח ולא מיהא, והיות שכתוב בזה"ק שת"ח איקרי שבת ע"כ פגם בחילול וביוון השבת וע"כ הראו לו מן השמים שאחד מחלל שבת. וזהו 'הוכח תוכיח את עמיתך', אבל אל תתלה את החסרון רק בו אלא תבין שגם אתה יש בקרבך מעבירה הדומה לזו.

(בני יששכר תשרי)

הגביר הנכבד החסיד הר' ליב טובאניר מברוטשאן סיפר שסיפר לו אברך אחד יקר ונכבד וירא שמים. שהיה לו מכתב מכבוד קדושת אדמו"ר רבי אברהם יעקב זצוקללה"ה מסאדיגורא למחותנו הגביר המהולל הר' יעקב יאסיא היילפרין ז"ל מבארדיטשוב לספח את האיש אברך הנ"ל אליו לאיזה משמר במסחריו, כי הוא קרובו של הרב הקדוש ויקר ונכבד ואין לו פרנסה וכו' וביקש האברך הנ"ל את הר' ליב הנ"ל שיתן לו עגלה מברוטשאן למאהלוב.

הר' ליב הנ"ל באשר שהאברך הנ"ל נשא חן בעיניו רצה לההנותו וליתן לו במתנה סך מעות, האברך לא רצה לקבל. הר' ליב הנ"ל הפציר בו שיקח ממנו ורצה ליתן לו מתנה מרובה עד סך ג' מאות רובל כסף, אכן האברך הנ"ל רצה לקבל. וסיפר לו האברך הנ"ל בזה הלשון.

כאשר ירד מזלו אחורנית רח"ל, נועצתי לבקש משאר בשרי הרב הקדוש מסאדיגורא ליתן לי מכתב מליצה לאחינו בית ישראל. אמנם הרב הקדוש סירב בזה, ואמר לי שלא נכון לעשות כן. מוטב שאכתוב לך מכתב למחותני הגביר הר' יעקב יאסיא היילפרין מבארדיטשוב ליתן לך איזה משמר במסחרו, ועל ידי זה תתפרנס מיגיע כפי ולא מידי בשר ודם.

שמע נא מה שאספר לך מעשה נורא, בארץ הקדושה היה איש אחד יקר ונכבד מופלג בתורה וירא שמים ולא פנה לשום מסחר רק עסק בתורה ועבודת ה' והיה עני ואביון. היו לו ב' וג' בתולות והגיעו לפרקן, ולא היה לו שום מבוא על הוצאות נישואין שלהם. אשתו הסייתה אותו לנסוע לחוץ לארץ ושם יתנו לו נדבות הגונות בודאי, כי אז היה בחשיבות גדול איש נכבד שהוא מארץ הקודש, ובעצה זו יוכל להוושע שיוכל להשיא בנותיו. האיש הזה ראה שאין לו עצה אחרת רק עצה זו, והוא לא רצה

טעם איסור צמר ופשתים יחידיו

אמרו רבותינו בעה"ת לפי שהפרוכת נעשה ממש - פשתן ומצמר יחידיו ולא רצה הקב"ה שיעשו בניו דוגמת הפרוכת לעצמם כמו שנאמר לאדם לעשות קמורת הנעשה לשמים וכן אמרו חז"ל לא יעשה אדם תבנית היכל ותבנית אולם של ביהמ"ק.

ובס' שבט מוסר כתב הטעם שאמרו חז"ל שלכל עשב או עץ יש לו מלאך מיוחד שאומר לו גדל וזה המעורב ב' מינים מערב הממשלות נגד רצון ה' שנתן לכל אחד ממשלה לעצמו.

ובס' העומר דבר מהנצי"ב כתב הטעם שבערבים יחד מבטל ומשחית כח הצמר שהיה בטבעו כח צמר לחוד וכח פשתן לחוד והרא' לדבר שאם יקשור אדם חוט שעטנו על חוט הטלפון יפסיק המשכת הדיבור למרחוק.

והמהרש"ם בס' תכלת מרדכי כתב שחכמי הטבע חידשו שיש אבן טובה אחת שהאדם החולה יחזיק

בו ויאמר החולה בעצמו מה תהי' רפואתו אבל אם יש על החולה חוט שעטנו יתבטל כח האבן ההיא ולא יועיל לחולה כלום.

וכבר אמר בספר הריקנאטי דף סד שהלובש שעטנו אפילו שעה אחת אין תפילתו נשמעת מ' יום.

מעשה בחיי יחודי

שלא היה זהיר באיסור שעטנו והכשיל אנשים רבים ואחר מותו מצאו אותו שיצא מקברו ומוטל מת באמצע בית החיים ושוב קברוהו עמוק יותר ובאה חיה והוציאה מקברו ושוב קברו אותו ולמחרת שוב מצאו אותו בחוץ והלכו וספרו לרב העיר ובא לשם והתפלל שיאמר המת בעצמו מה זאת שאין האדמה רוצה לקבל אותו ופתח פיו ואמר כי מגיע לו עונש על שהכשיל בני ישראל בבגדי כלאים ומאחר שהארץ הוא מלבוש האדם לאחר מותו לכן מדה כנגד מדה לא רוצה לקבל אותו והתפללו עליו שם שיקבל הארץ אותו וישאירו דינו לעוה"ב.

א מעשה א

לפרסם לעיני כל שהוא מארץ הקודש, ער זאל נישט אפ ניצין קדושת ארץ ישראל. לכן הלך ובא אל המזוזה של ביתו. ונשבע בנקיטת חפץ אשר בבואו לחוץ לארץ לא יגלה את עצמו לשום בן אדם שהוא מארץ הקודש, רק כשיבוא לאיזה צדיק שבחז"ל יגלה את עצמו לפניו, ותו לא.

ונסע מביתו מארץ הקודש לחוץ לארץ. מובן הדבר שסבל על הדרך דחקות גדול, עד שבא לפה סאדיגורא לכבוד אבי ז"ל, וגילה לו שהוא מארץ הקודש. וקיבל על עצמו שלא להגלות לפני מי רק לפני צדיקי הדור שבחז"ל, שהם יתנו לו עצה על מבוקשו. אבי ז"ל נתן לו סך ששה אדומים, ויעץ אותו שיסע לכבוד מחותנו הרב הצדיק רבי דאדקיא מואבילטוב אחי הרב הצדיק רבי חיים מקאסוב זצ"ל. באשר שהעולם מחזיקים אותו לחכם גדול. הוא יתן לו עצה מה לעשות.

האיש הזה נסע להרב הצדיק רבי דאדקיא וסיפר לו הכל, וששלח אותו מחותנו הרב הקדוש מרוזין ז"ל אליו. הרב רבי דאדקיא נתן לו גם כן ששה אדומים. ואמר לו שיסע אל הרב הצדיק רבי מאירל זצ"ל מפרומישלאן. באשר שהעולם מחזיקים אותו לנביא, הוא יתן לו עצה נכונה על מבוקשו. כן הוה, הוא נסע לפרומישלאן, ובא לבית הרב הצדיק ורצה לכונוס להרב להראות לפניו ולהגלות לפניו, הממשש לא הניחו לכונוס, יען כי הוא בא בידיים ריקניות וכו'. יום ד' בשבת ויום ה' בשבת הוא דחק את עצמו לכונוס, והממשש לא הניחו לכונוס. זה הלך להקלויז שבעיר להתפלל עם התפלה, שום אדם לא הכירו ולא ידע מאין הוא. ושם התפלל גם כן בעל מלאכה אחד, חייט. החייט הביט על האורח הזה והטב בעיניו והכיר בו שהוא ירא שמים ונכבד. החייט

איסור ביטול בשר בחלב

רבי יהונתן אייבשיץ היה נוהג לקרוא בביה"כ בספר מאחד מאומות העולם מעיני טבע שהטביע הקב"ה בעצים וכתוב שם שהמבשל בשר בחלב ושוּפֵךְ בימי החורף תחת העץ במשך ל' יום ימהר העץ להוציא פירות נאים מאוד טרם בא הזמן ועלה בדעתו הקשר בפסוק ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א' לא תבשל גדי בחלב אמו שלא תחשוב שלמען מצות בכורים מותר לעשות זה העצה שיהיו פירות יפים קודם הזמן לכן הזהירה תורה שאסור לעשות ע"י ביטול בשר בחלב אפי' לצורך מצוה, והתחרט מאד שנכשל במחשבה של דברי תורה במקום אסור וקיבל על עצמו יותר לא להגות כן וישב מ' יום בתענית ע"ז.

(אפ"ה)

ואהבת לרעך כמוך

איתא בחז"ל את הטפל לרעך מרלל כתיב ואהבת רעך כמוך, וה"למד" משמע הטפל וצריך להבין

מהו הטפל לרעד ויש לפרש עפ"י הפסוק (במשלי כו) כמים פנים לפני כן לב האדם לאדם ויש לדקדק מדוע נקט שלמה ראית הפנים על ידי הסתכלות למים, הרי היה מראה (רא) שגם שם יכול לראות את פניו והיה ידוע בימי שלמה "מראות הצובאות" ואדרבה בראי יכול לראות עצמו בעמידה ובמים לא יוכל לראות פניו רק אם ירכין את ראשו אל המים אלא ההסבר הוא ששלמה דוקא המשיל אהבת אדם לחבירו לאופן ראית פניו ע"י מים ולא ע"י מראה כדי לרמוז שרק אם יהיה בהכנעה ובשפלות וענוה לפני חבירו או יוכל לזכות שיהיה אהבה ביניהם כמו כשרוצה לראות פניו במים משפיל ראשו למטה אל המים וזה הוא כוונת המדרש ואהבת לרעד כמוך את הטפל לרעד היינו שבא לפרש איך יכול לקיים אהבה בין אדם לחבירו רק אם ירגיש שהוא טפל לחבירו ועוד יש רמז כי האותיות הנטפלים וסמוכים לתיבת "רעד" הם "שפל" וזהו הטפל לרעד שעל ידי שיראה עצמו טפל

גוף שבת

בא אל האורח הזה ונתן לו שלום, ואמר לו אם טוב בעיניכם לכו עמי לביתי לאכול. זה לא סירב, והלך עמו לביתו ואכל שם, ולן שם בביתו ליל ו'.

בבוקר יום ו' הלך האורח זה להקלוז להתפלל תפלת שחרית, החייט הנ"ל בא אליו וביקש אותו שיאכל אצלו בשבת זה. האורח נתרצה לו בזה, כי הכיר את הבעל מלאכה לאיש ישר, כן הבטיח לו שישבות אצלו בביתו. הבעל מלאכה שמח מאוד שהזמין לו השי"ת אורח הגון, פקד על אשתו להכין סעודת שבת כראוי, וגילה זה לאיזה מיועדים שלו שיש לו אורח הגון מאוד בביתו כדי שיבואו לשלחנו אולי לשמעו איזו דברי תורה מהאורח, מסתמא באו וישבו עם האורח, וכולם לא ידעו מי הוא האורח הזה ומי הכין הוא.

הרב הקדוש רבי מאירל קרא למשמש שלו יום א' בבוקר, ואמר לו אני מרגיש פה אוירא דארץ ישראל, לך בכל העיר לבקש את האיש הזה ותביאנו אלי, אם לא תביאנו אלי אעשה ממך גל של עצמות.

המשמש נבהל מאוד מדיבורים אלו שלא שמע כן מפי הרב גזירה וקללה כזו. ותיכף הלך בכל העיר לבקש ולא מצאו. התיישב בדעתו והלך אל השוק אל מקום עמידת העגלות אולי ימצאנו שם, וראה אותו אחד, מה אתם עושים כאן ואת מי אתם מבקשים כי זה היה לפלא קצת בעיניו ביאת המשמש לכאן, שאין זה דרכו מעולם. סיפר לו המשמש, איך שיש בכאן איש אחד מארץ ישראל. והרבי רבי מאירל גזר עלי בתוקף אזהרה להביאו אליו, לכן אני הולך לבקש. האיש הזה אמר להמשמש אני יודע בבית חייט פלוני מתאכסן שם איזה אורח, אולי הוא האורח שאתם מבקשים. המשמש הלך תיכף לבית החייט ומצא שם את האורח,

לרעד יוכל להיות ביניהם אהבה ואחיה ויקיים מצות ואהבת לרעד כמוך.

(כ"ק מהר"ש מבבלוא וצ"ל)

ואהבת לרעד כמוך

אמר רבי עקיבא לשיטתו, הסובר במסכת בבא מציעא, וחי אחיך עמך, חייך קודמין לחיי חברך, וקשה הרי כתוב בתורה, ואהבת לרעד כמוך, באותו דרגה, ואיך אמר ר"ע חייך קודמין לחיי חברך,

ויש לומר שדרשת חז"ל שחייך קודמין מדובר בעניני עוה"י, אבל בענינים הנצחיים חיי העוה"ב כגון לימוד התורה, צריך ללמד לאחרים אפילו אם על ידי זה יתבטל הוא מלימודו, ולכן אמר ר"ע שהפסק "ואהבת לרעד כמוך" זה כלל גדול דווקא, "בתורה" שחייב ללמד לאחרים, אבל לגבי עניני עוה"ז אין הכלל הזה שייך אלא אומרים חייך קודמין.

(חתם סופר)

השוכן אתם בתוך טומאתם

בתוך תיבת טומאתם, האותיות האמצעיים הם 'אמת' לרמוז שאם אדם מכיר באמת שפלותו המרומז באותיות אמת, היינו מדת אברהם אבינו שאמר ואנכי עפר ואפר, ומדת משה רבינו שאמר ונחנו מזה, ודוד המלך שאמר ואנכי תולעת, אזי השכינה שורה ביניהם וחזותו של הקב"ה אמות כמ"ש העוז והעונה לחי עולמים ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו והיינו דאמרי חז"ל אפילו כשהם טמאים שכינה שרויה ביניהם וזה גם מראה על מדת הענוה.

(ויגד יעקב)

קדושים תהי' כי קדוש אני

דרשו חז"ל קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם, יש להבין מה הו"א שאדם יכול להיות קדוש כה' וא"כ למה הדרש הזה, וי"ל כיון שהקב"ה יכול להשרות שכינתו הקדושה בתוך טמאתם א"כ יכול להיות קדושה וטומאה

והכירו שהוא הוא שלא הניחו לכנוס אל הרב הקדוש.

שאל אותו המשמש, אתם הוא מארץ הקודש כי הרבי גזר עלי וכו' זה הודה לו שהוא מארץ הקודש, המשמש הוליתו תיכף להרב הקדוש רבי מאירל.

בבואו וקיבל שלום מהרב רבי מאירל. השיבו הרב רבי מאירל בסבר פנים יפות ובחביבות, ואמר לו בזה הלשון: ברוך ה' שבאתם אלי, הלא אני משמר עבירותיכם מעות לצורך נשואי בנותיכם, כי בשמים חסו על תורתכם ועל עבודתכם לבל תטרדו מתורתכם ועבודתכם. לכן פקדו עלי מן השמים מזמן לידת בנותיכם לקבץ עלי יד על יד עבור צורכי נישואין שלהם. וצוה הרב רבי מאירל להושיט לו התיבה הקטנה (שקייטאהלקע) שמונחת במקום פלוני, ופתח את השקייטאהלקע ונתן לו כל האדומים שהיו מונחים שם, והיה שם סך ששה מאות אדומים, וקצתם היו ישנים למאוד עד שעלה עליהם חלודה קצת. האיש הזה קיבל פרידת שלום מהרב רבי מאירל בשמחה גדולה, וחזר ובא לפני אבי ז"ל לסאדיגורא ונתן לו תשואת חן והביא אדומים לפני אבי ז"ל. אבי ז"ל ניקה בעצמו האדומים הישנים מהחלודה. עד כאן.

וסיים הרב הקדוש רבי אברהם יעקב מסאדיגורא בלשונו הקדוש: הראית מה שעלתה לו לזה האיש בעבור זה, וואס ער האט נישט גינוצט די קדושה פון ארץ ישראל. אזוי די, איך אייס דיר נישט אפ ניצין דיין זכות אבות. הא לך מכתבי למחונתי הגביר הר"ר יעקב יאסיא היילפרין מבראדיטשוב ליתן לך איזה משמר במסחרו, ותתפרנס מייגיע כפיך בכבוד בעזרת השי"ת.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

ביחודיו א"כ יחשוב האדם שיעשה מעשים כאלה וכאלה לכן בא הדרש לומר שזה רק שייך אצל הקב"ה שמשנה שכינתו גם בתוך אלו שנשעלו בעבירות אבל האדם לא יכול להיות אצלו גם קדושה וגם היפך מזה.

(רבינו הק' מסטמור)

דבר אל כל עדת בני

כתב ברש"י פרשה זו בהקהל נאמרה מפני שרוב גופי תורה תלויים בה. הנה יש מצוות ששייך רק לכהנים ויש ששייך רק לישראל וא"כ איך יכול אדם לקיים כל תרי"ג מצוות, מ"מ איתא בספד"ק שע"י שמקבל עליו ואהבת לרעד כמוך נחשב לו שקיים את כל המצוות ע"י שכל ישראל ערבים זה לזה, וזה נרמז ברש"י שנאמרה פרשה זו בהקהל שע"י שנקבלים יחדיו כאיש אחד בלב אחד נחשב שקיים רוב תורה שתלוי ע"י האחדות.

(רבי אהרן טויסיג שליט"א)

אבני צדק והין צדק וכו'

בבעל הטורים הובא סמיכת פסוק זה לפסוק ושמרתם את חוקתי לומר לך שהמעוות את המדות המשקלות כאילו עובר על כל המצוות כולם והוא פלא מה חמור זה מכל שאר מצוות וי"ל בדרך רמז עפ"י מאמר חז"ל קידושין מ: לעולם יראה אדם עצמו חציו זכאי וחציו חייב וכאילו כל העולם נמי חציו זכאי וחציו חייב, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, לפי זה כל אדם צריך להיות לו מאזנים על עצמו ועל כל העולם ובידו להכריע את עצמו ואת כל העולם כולו אבל צריך להזהר שיהי' מאזני צדק כי לפעמים היצה"ר מטעה אותו על עבירה שזה מצוה כמ"ש הבעש"ט על הגמרא שוחט משום מאי מחייב - משום צובע, שהשאלה היא, למה חייב היצה"ר שהוא שוחט דעלמא הרי הוא עושה תפקידו מה שברא עושה הקב"ה, והתירוץ שהוא חייב משום שהוא צובע את העבירה למצוה וכן נכשל האדם ולכן מחייב לעתיד, ומה שכתוב בלשון רבים אבני צדק כי גם התורה נקראת אבן - לוחות האבן, וגם היצה"ר נקרא אבן, כמ"ש והסירותי את לב האבן מבשרכם, וצריך האדם להפוך את היצה"ר לטוב כמו שדרשו חז"ל בכל לבבך בשני יצריך ביצה"ט וביצה"ר שתראה שיהיו שניהם אבני צדק.

(ויגד יעקב)

ואשה אל אחותה

חז"ל אמרו דכאשר יתנו הכוס לברך לעתיד ליעקב אבינו - יאמר שאינו ראוי לברך כי עליו אומר הכתוב ואשה אל אחותה לא תקח והוא עבר על זה, וקשה כי פסוק זה נאמר לכל ישראל ולמה אומר עלי אומר, ויש לומר דלכאורה הלשון המדויק בפסוק היה לומר ואחותה אל אשה לא תקח, דהראשונה שלקח זה נקרא אשתו והשניה נקראת אחות אשתו אלא הלשון הזה דוקא מדויק ביעקב שעבד בשביל רחל שהיא היתה עיקר עבודתו ועליה חשב ביום שנשא ולכן רימה אותו ונתן לו את אחותה קודם, ולכן נאמר ואשה אל אחותה כי קודם לקח את אחותה ע"י הרמאות ואח"כ לקח את אשתו שהיתה עקרת הבית ולכן אמר המדרש שיעקב אמר "על" אמר הכתוב.

(פנינים יקרים)

אחרי מות שני בני אהרן

במדרש למה נסמכה מיתת בני אהרן לעבודות יום הכפורים לומר שמיתת צדיקים מכפר כיום הכיפורים, וצריך להבין למאי נפ"מ חידוש זה, הנה אמרו חז"ל: ביום שמת רבי יצאה בת קול ואמרה "כל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי עוה"ב", וצריך להבין הרי על כל מצוה יש לו שבר בעוה"ב, וי"ל הדנה לגבי יו"כ יש מחלוקת בין חכמים לרבי אם יו"כ מכפר דוקא למי ששב בתשובה או גם למי שלא שב בתשובה, לפי רבי יו"כ מכפר גם למי שלא שב בתשובה מלבד מי שזכר או מזיז, וחכמים סוברים שיו"כ מכפר רק למי שמתעורר בתשובה ואם נאמר שמיתת צדיקים מכפר כיו"כ א"כ אותה מחלוקת יהיה לגבי מיתת צדיקים שלפי חכמים מכפר רק למי ששב בתשובה ולפי רבי מכפר גם למי שלא התעורר בתשובה, והלכה כרבים, אבל במיתת רבי הכריזו לכבודו בפמליא של מעלה שאותו יום פטירת רבי יפסקו הלכה כמותו ולכן הכריזו כל מי שהיה באשכבתיה דרבי מזומן לעוה"ב אף שלא התעורר בתשובה כי כל פוסק רבינו הק' אבל בפטירת שאר צדיקים יכפרו רק למי ששב בתשובה כדברי חכמים שחלקו ביו"כ על רבנו הקדוש.

(רבי יצחק אלהן מקובנא)

דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש

יש להבין מדוע יש צורך לומר תיבת אחיך הרי זה ידוע לכולם, וכן יש לדייק על אות ו' ואל הרי לא אמר לו קודם לכן שום דבר א"כ מה ואו החיבור, וי"ל עפ"י הדרש על הפסוק ונקלה אחיך לעיניך לגבי עונש מלקות שאמרו חז"ל כיון שנקלה - שקיבל עונש מלקות הרי הוא כאחיו לכל דבר הדינו שנמחל לו על חטאו, וא"כ כאן הרי היה קטרוג על אהרן בענין חטא העגל כמ"ש ובאהרן התאנף ה' להשמידו - זה כלוי בניו, ואמר משה ואתפלל גם בעד אהרן והועילה תפילתו למחצה, ועכשיו שנתכפר עונו ע"י שמתו בניו הרי הוא כאחיו וזה הפירוש בפסוק דבר אל אהרן אחיך, דבר אחד, תאמר לו שהוא כבר אחיך שנתכפר עונו ועוד דבר ואל יבא בכל עת אל הקודש.

(משנת דר' אלעזר)

ואהבת לרעך כמוך

ונסמך לזה פסוק בהמתך לא תרביע כלאים, שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך, ויש להבין הסמיכות, כיון שהתורה צויתה ואהבת לרעך כמוך צריך לבדוק היטב עם מי להתחבר שלא יהי מאינשי דלא מעלי כי אנו רואים שהתורה הקפידה על מין בשאינו מינו גם בצומח וגם בהממות וק"ו באדם שלא יתקרב למין בשאינו מינו שח"ו יכול להכשילו בעבירות.

(להורות נתן)

ונשעתם כל עץ מאכל

דרשו חז"ל להביא עץ שטעם עזו ופריו שווה ואיזה, זה הפלפלים, יש לרמוז בזה על מי שמפלפל בדברי תורה כדי לחדש דרשות ודינים צריך לראות שיהיה הכל לאמיתיה של תורה, וזהו שיהי טעם עזו ופריו שווה שהתורה נקראת עץ חיים ולכן גם הפירות שדורש בסוגיא שלומד ומחדש ממנה יהיה שווה לעין שהוא התורה, שיכוון לאמיתיה של תורה.

(להורות נתן)

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא

במס' יבמות דף סה: דרשו כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, וכתב רש"י הק' שזה נלמד מהפסוק 'הוכח תוכיח' שתוכיח למי שמקבל ממך, וקשה הרי בפ' אלו מציאות דרשו מכאן שצריך להוכיח אפילו מאה פעמים. ועוד קשה הרי בכל מקום משמע שחטא הוא שוגג, וא"כ איך יוכיח את האיש אשר חטא בלא כוונה, ויש לפרש דהנה התוכחה יכולה להיות בשני אופנים, או שתאמר לו איזה עונש גדול בא על עבירה שעבר ואז אתה מביאה לתשובה מיראה שנהפך אז עבירות שעשה במיד לשוב, אבל אם אתה מוכיחו באופן שאתה מביאה לידי אהבת ה' אז יחפכו ודונתו למצוות, וא"כ מדובר באחד שבאמת עשה העבירה במיד ולכן אמרה תורה הוכח תוכיח - אפילו מאה פעמים עד שתראה שחוזר בתשובה מתוך אהבת ה' ואז לא תשא עליו חטא לא ייהפך אצלו העבירות שעשה לשוב אלא ליכירות - למצוות.

(פנינים יקרים)

דמיהם במ

סוף פרשת קדושים נגמר במילים דמיהם במ, וקשה הרי אין מסיימים בדבר לא טוב. וי"ל שבא התורה לרמוז בזה שיהי לבניי שפע של רכוש רב ודמים הרבה וזהו דמיהם במ. (הרה"ק ר' יצחק מסקווירא)

והתקדשתם והייתם קדושים

חומרות רבות בנטילת ידיים ראו אצל הדברי יחזקאל משינאווא ז"ע ושם לב שהגדולים שישבו לשולחנו התפלאו עליו שמחמיר כל כך דוקא במצוה זו, לכן פתח פיו והסביר להם, היות שאני מקבל הרבה מכתבים וכותבים עלי 'הרב הקדוש', והתפלאתי איך אפשר לכתוב על אדם שהוא קדוש, עד שנפל במוחי, שאחר שדרשו חז"ל והתקדשתם זה מים ראשונים והייתם קדושים זה מים אחרונים א"כ מי שנוהר בנטילת ידיים נקרא בחז"ל 'קדוש' לכן לקחת על עצמי שאחמיר בזה כדי שלא יכשלו בשקר אלה האומרים עלי הרב הקדוש.

ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא ונכרתו

בעיר פראג היה עשיר אחד שהיה רשע גמור ובעל תאוות, ואח"כ ירד מנכסיו ונהפך עליו הגלגל, ויבא לפני הנודע ביהודא שייתן לו מכתב המלצה שיוכל לאסוף כסף לעצמו כי הוא בעל משפחה גדולה ונכבדה, והנובי" לא יכל להשיב פניו ריקם, לקח דף וכתב עליו בזה"ל: המוכ"ז הוא מתושבי עירנו וראוי לעשות עמו "חסד של קדושים" וחתם שמו. כמובן בכל מקום שהראה את המכתב נתנו לו כמון רב בכבוד, ופעם אחת הגיע למקום שדרו שם תלמידי הנובי" ותמחו בדבר הנובי" עד שהגיע אחד שהכיר אותו ואת מעשיו בעירו של הנובי" והסביר להם שהחסד שמוזכר בתורה בפרשת קדושים זה כוונת הנובי" דהיינו פירושו "חרפה" בפ' עריות, וזאת היתה כוונתו, וכן קיימו לו.

(אוצרות הצדיקים)

אחרי מות שני בני אהרן

כתב החת"ס שהיום ח"ח ניסן גרם להם למיתה כי אז היה יום הלידה שלהם והקב"ה ממלא שנותם מיום ליום.

(חת"ס בדרשות לחנוכה)

כתונת בד קודש

כתב החיד"א שבגד מפשתן ללא מין אחר יש בו תועלת גדולה לחיים ולמתים לגדולים ולקטנים שכל נפטר ל"ע שמלוכב בגדי פשתן לבן אפילו אם נפטר בחז"ל כל קטיגור נעשה לו סניגור ובטוח שינצל מכל היות, ולכן ציוה ה' שהכהן גדול יכנס לבית קדשי קדשים בבגד פשתן בלבד כי המלאכים מקנאים בו ויש חשש שיקטרגו עליו ולכן מלוכב בבגד פשתן.

(חסד לאברהם)

ולקח את שני השעירים

יש לדייק אחר שכבר כתוב לקיחת שני שעירים מדוע חוזר כל פעם לומר שני שעירים ולא די לכתוב ולקח את השעירים אלא י"ל ש"לקח" פירושו בדברים וכמו שהיה אצל אליהו בהר הכרמל שהתווכח עם נביאי הבעל והאשרה ואמר אליהו לעשות מזבחות ולהקריב פרים ואז יראו למי ירד האש מן השמים, וכאשר רצו להקריב את הפר לנביאי הבעל לא רצה הפר ללכת בשום פנים ואופן וכולם דחפו אותו בכח ולא הצליחו עד שבא אליהו ואמר לפר לך עמהם פתח הפר את פיו ואמר לאליהו לענין כל העם אני וחבירי יצאנו מפרה אחת האומים וגדלנו במרעה אחד והפר האחד עלה לחלקו של מקום ושמו של ה' יתקדש על ידו ואני עליתי בחלק הבעל להכעיס את בוראי, ולא רצה ללכת, אמר לו אליהו: פר, פר, אל תירא, לך עמהם ואל ימצאו עליה ששם ששמו של הקב"ה מתקדש ע"י הפר האחד כך יתקדש שמו של הקב"ה על ידך, ולכן כתוב כאן ולקח את שני השעירים שמן הסתם גם כאן לא ירצה הפר ללכת לעזאזל אזי הכהן יקחנו בדברים ויאמר לו שעל ידי שניכם יתקדש שמו של הקב"ה ויתכפר עוונות עמו בית ישראל.

(בני יששכר חודש שני מאמר ו')

שרשרת של זהב ברגלי הכהן

בוזה"ק פ' אמור אמר ר' יצחק שלשלת מזהב ארוכה היה ברגלי הכהן בשעה שהיה נכנס, שאם ח"ו ימות שם ויכלו להוציא ע"י משיכת הרגל, ואיך ידעו אז קרה לכהן גדול איזה דבר לא טוב? באותו לשון זה הורית כאשר לא נהפך צבעו האדום ידעו שיש איזה סיבה לדבר, ואם נהפך ללבן ידעו שיצא בשלום מן קודש הקדשים, והקשה ר' אברהם פלאגי בן רבי חיים איך נכנס בחבל זהב הרי אין קטיגור נעשה סניגור ותיצרו, א, לא נעשה בשלשלת הזהב עבודה. ב, כיון שהוא ברגלו למטה הרי זה דרך ביון ואין קפיצא. ג, בחבל דק ברגלו לא חשוב לבוש, ולא אמרין אין קטיגור נעשה סניגור.

הכרובים שעל הארון

בשעה שהיה הכהן נכנס לבית קדשי הקדשים היה שומע קול כנפי הכרובים שהיו מזמרים ומשבחים לה' וידע שהוא בשמחה ויצא בשלום משם, וכן הכרובים היו נפתחים ושוככים על הארון ומזמרים אחר שהכהן גמר תפילתו וידע הכהן שהיה עת רצון והמשיך אח"כ תפילתו.

שפה יהי לפיו

הטעם שעשה חיזוק למעיל - שפה יהי לפיו - שכיין שנכנס לעבודה נכנס השטן לעכבו ואחזו בבית הצוואר לעכבו מתוך קנאה ולכן טבל הכהן אחר צאתו מקודש הקדשים אחר שהשטן נגע בו.

(מודרש תלפיות)

מדוע התפלל הכהן על הגשם דוקא

ויש לפרש דאיתא במס' תענית ז' אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע ואיתא ביומא מ"ד שהקטורת מכפרת על לשון הרע ולכן אחר שכיפר הכהן על לשון הרע שהוא הגורם לעצירת גשמים התפלל שיהיה גשם בעולם.

דברי רבי יעקב עמדן על הכהן גדול - בסידורו

ממחרת יו"כ היה הכהן גדול הולך לצורך זה והזמין טבלא של זהב וחיזוק עליו "אני פלוני כהן גדול בן פלוני כהן גדול שמשתי ככהונה גדולה בבית הגדול והקדוש לעבודת מי ששכן שמו שם בשנת כך וכך ליצירה ומי שזיכני בעבודה זו הוא יזכה את בני אחרי לעמוד לשרת לפני ה'. וכן כתב עוד שהרבה פעמים במוצאי יו"כ לא הגיע הכהן הגדול לביתו אלא אחר חצות הלילה מפני הדוחק רוב העם שאע"פ שהיו מתענים לא הלכו לבתיהם עד שנשק את ידו של הכהן גדול וביום שאחריו עשה סעודה גדולה ומזמין לאוהביו וקרוביו ויו"ט היה עושה בצאתו בשלום מן הקודש.

ושלח ביד איש עתי המדברה

א. "עתי" היינו שהגיע זמנו למות באותו שנה, כי הנושא את השעיר לעזאזל כידוע לא הוציא שנתו וממילא היה בכל שנה שליח חדש שלקח את השעיר לעזאזל ורמוז לכך, ושלח ביד איש ס"ת חדש כי כל שנה נפטר השליח.

(חזקוני)

ב. איש הבקי בדרכים ובמדבריות ורגילים ששולחים אותו בכל עת.

(הרשב"ם)

ג. איש המוכן ומזומן משנה שעברה.

(תרגום יונתן)

ויש אומרים שהשליח התפלל אז שיאריך ימים ושנים ונתקבלה תפלתו, ולכן שלחו אותו גם בפעם אחרת שראו שכוחו גדול בתפלה שהתפלל על עצמו לבטל גזירת המות ממנו ולכן ראוי שיתפלל על עם ישראל שהקב"ה ימחה עוונות עמו בית ישראל כמו שנמחק השעיר לעזאזל שנעשה אברים אברים.

ד. איש שעינו אחת גדולה מהשנה וגבות עינו מכסות את עפעפיו בשערות הרבה ונראה כאילו צבע אותם ולא מסתכל ישר רק בעקמומיות

(זוה"ק)

ה. איש שכל העיתים שוים לפניו ואינו חושש לא מגשם ולא משלג ולא משום עיכוב.

(רלב"ג)

שבועת הכהן גדול

כשהיה הכהן גדול מזכיר את השם ג' פעמים השביעי ג' שבועות, א, שכל הקטרגים על עם ישראל יעלו על ראש השעיר. ב, שהשעיר יוכל לסבול אותם עליו כל העוונות, ג, שיוכל האיש עתי לסבול לישא את השעיר עליו כי לא היה יכול ללכת על רגליו מפני כובד העבירות והיה האיש עתי צריך לישא את השעיר על כתפו.

(ש"ך על התורה)

בזאת יבא אהרן אל הקודש

במדרש איתא: "בזאת" - בזכות התורה שנקרא זאת שנאמר וזאת התורה, ובזכות מילה שנאמר זאת בריתי, ובזכות שבת שנאמר אשרי אנוש שעשה זאת עכ"ל:

ונראה לפרש דהנה איתא דביאה ריקנית להיכל ולקודש קדשים נאסר לכהנים, והפירוש לעינינו ביאה שהיא ריקה מכל הכנה דקדושה ואינה בבחינת יגילי ברעדה: לפני כניסתו למקום קדוש כזה להיכל או לקודש הקדשים זה חמור מאוד כי צריך הכנה דרבה להיות ראוי להכנס למקום המקודש ביותר,

והנה הפר בן בקר חטאת ואיל לעולה הוא הכנה לאותו היום בלבד (יו"ט), אבל קדושה כזאת ביו"כ צריך הכנה ימים רבים קודם ליו"כ, ועל זה אמר המדרש 'בזאת' יבא אהרן אל הקודש בזכות לימוד התורה ושמירת הברית ושמירת ש"ק של כל השנה הם ההכנה לקדושה הראויה למקום זה ביום זה ובזכות זה יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר ואיל לעולה להיות מליץ יושר על כלל ישראל ושיתקבלו תפילותיו לרצון לפני אדון כל כלפר על בני ישראל.

(בעל שבת הלוי זצ"ל)

כי ביום הזה יכפר עליכם

מבואר ברבותינו ז"ל שעשיית תשובה היא כעין נתינת צדקה, וכמו שמוטל על כל אדם לתת מעשר מכל מה שיש לו ותשעה חלקים נשארים אצלו, כן בתשובה, האדם הרוצה לחזור בתשובה ואין בו כח לשוב על כל חטאיו, אז מוטל עליו לשוב על חלק עשירי ממה שצריך ותשעה חלקים יעזרו לו מן השמים, אבל קודם כל צריך הוא להתחיל בחלק האחד שלו.

זה מרומז כאן בכתוב, רבינו רבי שאול בראך זצ"ל הרים ידיו למעלה והתחיל למנות באצבעותיו בקול את מספר המילים, כי, ביום, הזה, יכפר, עליכם, לטור, אתכם, מכל, חטאתיכם, הם תשעה תיבות אלו הטי' מן השמים יעזרו לכם, אבל לפני ה' לפני שיטהרו אתכם מן השמים, 'תמחר' אתם בעצמכם תעשו תשובה על חלק א', ואז הבא ליטהר מסייעים אותי.

(הרב מקאשוי)

ויאמר אליו אדם לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך הבית ישראל ז"ע אמר פעם בדרך צחות רמו שלא לעבור ברמזור אדם רק בירוק, ויאמר אליו אדם, לא - באדם לא לעבור, תעבור ב"י - בירמזור ירוק, פן בחרב אצא - ח"ו יכול לגרום חרב והרג.

(בספר גם אני אודך)